

Motion

1983/84:2449

Nils Carlshamre m. fl.

Preskription av underhållsbidrag, m. m.

Bidragsförskott utgår för barn under 18 år som endast en av föräldrarna har vårdnaden om eller som står under vårdnad av annan än föräldrarna. Dessa drygt 250 000 barn garanteras ett generellt ekonomiskt bidrag, som i regel motsvarar 41 % av basbeloppet. Bidragsförskott skall i princip återbetalas av de underhållsskyldiga föräldrarna, men i verkligheten återbetalas endast en mindre del av de utgivna beloppen. För budgetåret beräknas 36 % av de utbetalade bidragsförskotten bli återbetalade.

Det är orealistiskt att tro att alla utgivna bidragsförskott någonsin skall kunna återkrävas. Många underhållsskyldiga föräldrar saknar inkomster och tillgångar. Det finns också i många fall starka sociala skäl för en viss generositet i fråga om anstånd med betalning och eftergift av fordran. Icke desto mindre ter sig resultatet av återkravsverksamheten orimligt svagt. Det har visserligen blivit bättre sedan försäkringskassorna från kommunerna övertog hanteringen av bidragsförskott, men det borde vara möjligt att ytterligare väsentligt öka återbetalningen genom vissa regeländringar och genom förstärkning av försäkringskassornas resurser för återkravsverksamheten. I det sistnämnda avseendet framför vi vissa förslag i motion om rationaliseringar och besparingar inom den allmänna försäkringens administration.

Preskriptionstiden för fordran på återbetalning av bidragsförskott är endast tre år. Det finns starka sociala skäl för att på detta område tillämpa en kortare preskriptionstid än den för andra skulder vanliga, tio år. Men tre år har visat sig vara en alltför kort tid. Dels kan anhopningen av ärenden hos försäkringskassorna göra att man helt enkelt inte hinner med en effektiv kravverksamhet inom preskriptionstiden, dels torde det inte vara ovanligt att underhållsskyldiga något senare får sådana inkomster att de mycket väl skulle kunna återbetala bidragsförskotten helt eller delvis. Vi anser att fem års preskriptionstid är en lämplig avvägning mellan sociala hänsyn och nödvändigheten av en effektiv återkravsverksamhet.

Införelse av återkrav av bidragsförskott får ske i lön eller sjukpenning. Det finns ingen anledning att andra former av ersättning för inkomstbortfall, med ungefär motsvarande kompensationsnivå som sjukpenningen, skall vara undantagna från införelse. Vi anser därför att införelse bör medges även i dagersättning från arbetslöshetsförsäkring samt i vuxenstudiebidrag.

Där underhållsbidrag avtalats eller av domstol fastställts till lägre belopp än bidragsförskottet betalas bidragsförskott med det belopp som erfordras för utfyllnad upp till nivån för fullt bidragsförskott. Den vårdnadshavande

har i dessa fall inget eget ekonomiskt intresse av att bevaka att underhållsbidraget höjs när förbättrad ekonomi hos den underhållsskyldige skulle motivera detta, inte förrän den möjliga höjningen skulle bli så stor att underhållsbidraget skulle överstiga fullt bidragsförskott. I sådana fall är det angeläget att försäkringskassorna får vidgade befogenheter att medverka till avtal och vid behov föra talan inför domstol.

Gällande rätt (rättegångsbalken 14 kap. 9§) ger försäkringskassan möjlighet att som s. k. intervenient delta i rättegång, då en vårdnadshavande förälder för talan mot underhållsskyldig rörande underhållsbidrag. Men i de fall då vårdnadshavaren inte har intresse av att föra talan, därför att underhållsbidraget ändå inte skulle komma att överstiga bidragsförskottet, har försäkringskassan inte befogenhet att själv anhängiggöra och driva processen. Vi anser att riksdagen hos regeringen bör begära förslag till de lagändringar som behövs för att ge kassan rätt att själv föra talan i sådana fall liksom att ta initiativ och medverka till avtal om underhållsbidrag där så kan ske utan domstols medverkan.

Vad gäller preskriptionstiden och vidgade möjligheter till införsel bör det vara möjligt för pågående riksmöte att fatta beslut som kan träda i kraft den 1 juli. Det får ankomma på utskottet att utforma erforderlig lagtext.

Det är svårt att beräkna besparingseffekten för staten av de förslag vi ovan framfört. Vi anser emellertid att ändrade preskriptions- och införselregler redan nästa budgetår bör kunna öka återbetalningen av bidragsförskott i varje fall så mycket att anslaget i budgeten för 1984/85 kan uppföras med ett i förhållande till det föreslagna anslaget 110 milj. kr. lägre belopp.

Med stöd av det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att preskriptionstiden för fordran avseende återkrav av utbetalade bidragsförskott skall vara fem år,
2. att riksdagen beslutar om sådan ändring i utsökningsbalken att införsel för fordran för utbetalade bidragsförskott får ske i dagersättning från arbetslöshetsförsäkring och i studiebidrag,
3. att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag syftande till att ge försäkringskassa befogenhet att inför domstol föra talan rörande ändring av underhållsbidrag för barn.

Stockholm den 25 januari 1984

NILS CARLSHAMRE (m)

GÖTE JONSSON (m)

ANITA BRÅKENHJELM (m)

INGVAR ERIKSSON (m)

HUGO HEGELAND (m)

GULLAN LINDBLAD (m)

EWY MÖLLER (m)

SONJA REMBO (m)

GUNNAR BIÖRCK (m)

i Värmdö

ALLAN ÅKERLIND (m)

BO ARVIDSON (m)

GÖREL BOHLIN (m)

GÖRAN ERICSSON (m)

ANN-CATHRINE HAGLUND (m)

SIRI HÄGGMARK (m)

BLENDA LITTMARCK (m)

INGEGERD TROEDSSON (m)

BARBRO NILSSON (m)

i Visby